

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

23 avril 2024

PROJET DE LOI

**portant adaptation
du droit pénal fiscal spécial
au nouveau Code pénal**

Rapport de la première lecture

fait au nom de la commission
des Finances et du Budget
par
M. Dieter Vanbiesen

Sommaire Pages

I. Exposé introductif.....	3
II. Discussion générale.....	4
III. Discussion des articles et votes.....	16

Voir:

Doc 55 **3927/ (2023/2024)**:
001: Projet de loi.

Voir aussi:
003: Articles adoptés en première lecture.

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

23 april 2024

WETSONTWERP

**houdende aanpassing van
het bijzonder fiscaal strafrecht
aan het nieuw Strafwetboek**

Verslag van de eerste lezing

namens de commissie
voor Financiën en Begroting
uitgebracht door
de heer **Dieter Vanbiesen**

Inhoud Blz.

I. Inleidende uiteenzetting	3
II. Algemene bespreking.....	4
III. Artikelsgewijze bespreking en stemmingen	16

Zie:

Doc 55 **3927/ (2023/2024)**:
001: Wetsontwerp.

Zie ook:
003: Artikelen aangenomen in eerste lezing.

**Composition de la commission à la date de dépôt du rapport/
Samenstelling van de commissie op de datum van indiening van het verslag**
Président/Voorzitter: Marie-Christine Marghem

A. — Titulaires / Vaste leden:

N-VA	Peter De Roover, Sander Loones, Wim Van der Donckt
Ecolo-Groen	Cécile Cornet, Dieter Vanbesien, Gilles Vanden Burre
PS	Hugues Bayet, Malik Ben Achour, Ahmed Laaouej
VB	Kurt Ravyts, Wouter Vermeersch
MR	Marie-Christine Marghem, Benoît Piedboeuf
cd&v	Wouter Beke
PVDA-PTB	Marco Van Hees
Open Vld	Vincent Van Quickenborne
Vooruit	Joris Vandenbroucke

B. — Suppléants / Plaatsvervangers:

Peter Buysrogge, Kathleen Depoorter, Michael Freilich, Tomas Roggeman
N. , Wouter De Vriendt, Stefaan Van Hecke, Albert Vicaire
Mélissa Hanus, Christophe Lacroix, Patrick Prévot, Sophie Thémont
Steven Creyelman, Erik Gilissen, Reccino Van Lommel
Emmanuel Burton, Florence Reuter, Vincent Scourneau
Hendrik Bogaert, Leen Dierick
Steven De Vuyst, Peter Mertens
Egbert Lachaert, Christian Leysen
Melissa Depraetere, Vicky Reynaert

N-VA	: Nieuw-Vlaamse Alliantie
Ecolo-Groen	: Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales – Groen
PS	: Parti Socialiste
VB	: Vlaams Belang
MR	: Mouvement Réformateur
cd&v	: Christen-Democratisch en Vlaams
PVDA-PTB	: Partij van de Arbeid van België – Parti du Travail de Belgique
Open Vld	: Open Vlaamse liberalen en democraten
Vooruit	: Vooruit
Les Engagés	: Les Engagés
DéFI	: Démocrate Fédéraliste Indépendant
INDEP-ONAFH	: Indépendant – Onafhankelijk

Abréviations dans la numérotation des publications:		Afkorting bij de nummering van de publicaties:	
DOC 55 0000/000	Document de la 55 ^e législature, suivi du numéro de base et numéro de suivi	DOC 55 0000/000	Parlementair document van de 55 ^e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer
QRVA	Questions et Réponses écrites	QRVA	Schriftelijke Vragen en Antwoorden
CRIV	Version provisoire du Compte Rendu Intégral	CRIV	Voorlopige versie van het Integraal Verslag
CRABV	Compte Rendu Analytique	CRABV	Beknopt Verslag
CRIV	Compte Rendu Intégral, avec, à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (avec les annexes)	CRIV	Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaalde beknopt verslag van de toespraken (met de bijlagen)
PLEN	Séance plénière	PLEN	Plenum
COM	Réunion de commission	COM	Commissievergadering
MOT	Motions déposées en conclusion d'interpellations (papier beige)	MOT	Moties tot besluit van interpellaties (beige gekleurd papier)

MESDAMES, MESSIEURS,

Votre commission a examiné ce projet de loi en première lecture au cours de sa réunion du mardi 16 avril 2024.

I. — EXPOSÉ INTRODUCTIF

M. Vincent Van Peteghem, vice-premier ministre et ministre des Finances, chargé de la Coordination de la lutte contre la fraude et de la Loterie Nationale, présente le projet de loi portant adaptation du droit pénal fiscal spécial au nouveau Code pénal.

Le 22 février 2024, le nouveau Code pénal a été approuvé en séance plénière. Dans la foulée, le présent projet intègre le droit pénal spécial dans le Code des impôts sur les revenus de 1992 et adapte le Code de la TVA au nouveau Code pénal. Il s'agit donc d'un projet technique qui n'a pas pour vocation d'introduire de nouvelles options politiques.

Ainsi, tout d'abord, la transposition prévoit que les peines sont classées en fonction de leur niveau respectif prévue à l'article 78 du Code pénal.

L'article 55 du Code pénal donne au juge la possibilité d'imposer une amende calculée sur l'avantage patrimonial.

Comme pour le droit pénal commun, depuis le 1^{er} janvier 2017, les amendes pénales du droit pénal fiscal sont multipliées par 8 en application de la loi du 24 juillet 1921 établissant les décimes additionnels. Les montants minimaux et maximaux actuels sont donc multipliés par 8 et seront par la suite soumis au même mécanisme d'indexation que celui prévu dans le droit pénal commun.

Le ministre tient également à rappeler que pour les poursuites en matière de fraude fiscale, il sera décidé par une concertation Una Via si la voie pénale par le biais du ministère public et du juge pénal sera choisie, ou si une sanction administrative éventuellement soumise à l'appréciation du juge fiscal civil sera imposée.

L'arrêté royal du 9 février 2020 a défini des critères à cet effet:

— Les faits se caractérisent tant par leur caractère grave que par leur caractère organisé;

DAMES EN HEREN,

Uw commissie heeft dit wetsontwerp in eerste lezing besproken tijdens haar vergadering van dinsdag 16 april 2024.

I. — INLEIDENDE UITEENZETTING

De heer Vincent Van Peteghem, vice-eersteminister en minister van Financiën, belast met de Coördinatie van de fraudebestrijding en de Nationale Loterij, stelt het voorliggende wetsontwerp houdende aanpassing van het bijzonder fiscaal strafrecht aan het nieuw Strafwetboek voor.

Op 22 februari 2024 werd het nieuwe Strafwetboek in plenaire vergadering goedgekeurd. Om conform te zijn met deze nieuwe wetgeving wordt in navolging hiervan in dit ontwerp het bijzonder strafrecht opgenomen in het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992 en het Wetboek van de belasting over de toegevoegde waarde aan het nieuwe Strafwetboek aangepast. Dit is dus een technisch ontwerp zonder nieuwe beleidsopties.

In de eerste plaats zorgt de omzetting voor een indeling van de straffen in de respectieve niveaus zoals bepaald in artikel 78 van het Strafwetboek.

Artikel 55 van het Strafwetboek geeft aan de rechter de mogelijkheid om een boete op te leggen berekend op basis van het vermogensvoordeel.

Net zoals voor het gemeen strafrecht worden de strafrechtelijke boetes in het fiscaal strafrecht ingevolge de wet van 24 juli 1921 die de opdecimen regelt, sinds 1 januari 2017 vermenigvuldigd met 8. De huidige minimum- en maximumbedragen worden dus vermenigvuldigd met 8 en zullen nadien aan hetzelfde indexatiemechanisme onderworpen worden als voorzien in het gemeen strafrecht.

Verder wenst de minister nog eens te benadrukken dat er voor de vervolging van fiscale fraude door een Una Via-overleg wordt beslist of de strafrechtelijke weg via het openbaar ministerie en de strafrechter zal worden gekozen, dan wel een administratieve sanctie zal worden opgelegd, die aan het oordeel van de fiscale rechter in burgerlijke zaken kan worden voorgelegd.

In het koninklijk besluit van 9 februari 2020 werden hiervoor criteria bepaald:

— de feiten kenmerken zich door zowel het ernstig als het georganiseerd karakter ervan;

— Il existe des indices sérieux que les faits soient connexes à des infractions de droit commun comportant un volet financier, économique, fiscal ou social grave ou des éléments sérieux de corruption;

— Pour l'enquête sur les faits, des actes d'enquête judiciaires, qui contiennent une mesure contraignante, devraient être entrepris;

— Il existe des indices sérieux que les faits servent à financer les activités d'un groupe terroriste ou d'une organisation criminelle.

Ces critères constituent un filtre important par rapport au droit pénal commun. Ils assurent également que seule la fraude fiscale grave et organisée soit portée devant le juge pénal et que l'administration fiscale enquête sur la fraude fiscale ordinaire et la sanctionne.

Le gouvernement suit l'avis du Conseil d'État que la proportionnalité de la peine, la suspension, le sursis ou la prise en compte de la capacité financière ne devaient pas être exclus *a priori*. Les principes du Livre I^{er} restent donc pleinement applicables.

À la demande du Conseil d'État, une disposition explicite relative aux circonstances atténuantes et à la tentative punissable a également été incluse.

II. — DISCUSSION GÉNÉRALE

A. Questions et observations des membres

M. Wim Van der Donckt (N-VA) souligne qu'il n'est pas idéal de soumettre pour avis au Conseil d'État, section Législation, un avant-projet de loi portant adaptation du droit pénal fiscal spécial au nouveau Code pénal sur la base d'un projet de nouveau Code pénal qui n'a pas encore été déposé à la Chambre ni, *a fortiori*, été adopté.

Le Conseil d'État observe à juste titre "[qu'] on n'aperçoit pas la raison pour laquelle on soumet d'ores et déjà un avant-projet qui adapte le droit pénal fiscal au "Code pénal en projet" ". D'autant plus que le nouveau Livre I^{er} du Code pénal "n'entrera en vigueur que deux ans après le jour de sa publication au *Moniteur belge*, de sorte que le législateur disposera d'un délai suffisant pour adapter d'autres législations au nouveau code ".

— er zijn ernstige aanwijzingen dat de feiten samenhangend zijn met gemeenrechtelijke misdrijven met een ernstige financiële, economische, fiscale of sociale component of ernstige elementen van corruptie;

— voor het onderzoek naar de feiten moeten er gerechtelijke opsporingshandelingen, die een dwangmaatregel inhouden, worden uitgevoerd;

— er zijn ernstige aanwijzingen dat de feiten dienen ter financiering van de activiteiten van een terroristische groep of criminele organisatie.

Deze criteria zorgen voor een belangrijke filter tegenover het gemeen strafrecht. Het is ook daadwerkelijk de bedoeling dat enkel de ernstige en georganiseerde fiscale fraude voor de strafrechter wordt gebracht, en dat de fiscale administratie de gewone fiscale fraude onderzoekt en sanctioneert.

De regering volgt het advies van de Raad van State dat het beginsel van evenredigheid van straf, de opschorting, het uitstel of rekening houden met de financiële draagkracht niet *a priori* uitgesloten moeten worden. De beginselen van Boek I blijven dus volledig van toepassing.

Op vraag van de Raad van State is ook een expliciete regeling opgenomen voor verzachtende omstandigheden en strafbare poging.

II. — ALGEMENE BESPREKING

A. Vragen en opmerkingen van de leden

De heer Wim Van der Donckt (N-VA) stipt aan dat het niet ideaal is om een voorontwerp van wet houdende aanpassing van het bijzonder fiscaal strafrecht aan het nieuw Strafwetboek voor advies voor te leggen aan de Raad van State, afdeling Wetgeving, op basis van een ontwerp van nieuw Strafwetboek dat nog niet bij de Kamer was ingediend, laat staan aangenomen.

De Raad van State merkt terecht op dat "het moeilijk te begrijpen [is] waarom nu reeds een voorontwerp wordt voorgelegd waarin het fiscaal strafrecht wordt aangepast aan het "ontworpen Strafwetboek"". Dit geldt des te meer daar het nieuwe Boek I van het Strafwetboek "pas in werking zal treden twee jaar na de dag van bekendmaking in het *Belgisch Staatsblad*, zodat de wetgever over voldoende tijd zal beschikken om andere wetgeving aan het nieuwe wetboek aan te passen".

Le Livre I^{er} précité a été publié au *Moniteur belge* le 8 avril 2024. Il reste donc jusqu'au 8 avril 2026 pour adapter le droit pénal spécial au nouveau Livre I^{er}.

Il n'y a donc aucune urgence à faire examiner ce projet de loi par le Parlement avant les élections. De plus, l'intervenant prévoit que l'entrée en vigueur du nouveau Livre I^{er} du Code pénal sera encore postposée.

Comme il ressort clairement de l'avis du Conseil d'État, le projet de loi à l'examen est indissociable du nouveau Livre I^{er} du Code pénal. Étant donné qu'il a été examiné en commission de la Justice et que les membres de la commission des Finances et du Budget ne sont pas des spécialistes en la matière, il semble particulièrement indiqué aux yeux de l'intervenant de demander l'avis de cette commission, conformément à l'article 28, n° 4, du Règlement de la Chambre.

La commission rejette, par 10 voix contre 4, la demande de M. Van der Donckt de solliciter l'avis de la commission de la Justice.

M. Wim Van der Donckt (N-VA) évoque ensuite plusieurs modifications apportées à l'avant-projet de loi suite à l'avis du Conseil d'État.

L'avant-projet prévoyait de déroger à l'article 52 § 2, à l'article 55, § 3 et aux articles 64 et 65 du nouveau Livre I^{er} du Code pénal. En termes clairs, le Conseil d'État a indiqué que ces dérogations devaient être réputées "emporter une restriction manifestement déraisonnable de la liberté d'appréciation du juge pénal". Ces dérogations ont par la suite été retirées du projet de loi à l'examen.

— *Observations relatives à l'article 52, § 2, du nouveau Code pénal*

La première dérogation prévue concerne l'article 52, § 2 du nouveau Livre I^{er} du Code pénal. Cette disposition contient la nouvelle obligation pour le juge de tenir compte de la capacité financière et de la situation sociale du prévenu pour déterminer le montant de l'amende.

L'exposé des motifs soumis au Conseil d'État indiquait que "[l]a prise en compte de la capacité financière de la personne ne peut s'appliquer en droit fiscal car la fraude fiscale a été commise avec l'intention de nuire, et pour s'enrichir personnellement au détriment de la collectivité. De plus, compte tenu de la loi Una Via, seules les

Het voornoemde Boek I werd gepubliceerd in het *Belgisch Staatsblad* van 8 april 2024. Er is bijgevolg nog tijd tot 8 april 2026 om het bijzonder strafrecht aan te passen aan het nieuwe Boek I.

Er is bijgevolg helemaal geen urgentie om dit wetsontwerp nog snel voor de verkiezingen door het Parlement te loodsen. De spreker voorspelt overigens dat de inwerkingtreding van het nieuwe Boek I van het Strafwetboek nog zal worden uitgesteld.

Zoals duidelijk blijkt uit het advies van de Raad van State, kan dit wetsontwerp niet los gezien worden van het nieuwe Boek I van het Strafwetboek. Aangezien dit in de commissie voor Justitie werd besproken en de leden van de commissie voor Financiën en Begroting niet in deze materie gespecialiseerd zijn, lijkt het de spreker bijzonder raadzaam om advies te vragen aan deze commissie, overeenkomstig artikel 28.4 van het Kamerreglement.

De commissie verwerpt het verzoek van de heer Van der Donckt om advies te vragen aan de commissie voor Justitie met 10 tegen 4 stemmen.

De heer Wim Van der Donckt (N-VA) vervolgt met de bespreking van enkele aanpassingen aan het voorontwerp van wet naar aanleiding van het advies van de Raad van State.

In het voorontwerp was het de bedoeling om af te wijken van het artikel 52, § 2, het artikel 55, derde lid, en de artikelen 64 en 65 van het nieuwe Boek I van het Strafwetboek. In scherpe bewoordingen stelde de Raad van State dat deze afwijkingen moeten worden geacht "een kennelijk onredelijke beperking van de beoordelingsvrijheid van de strafrechter in te houden". Vervolgens werden deze afwijkingen uit het wetsontwerp weggelaten.

— *Opmerkingen inzake artikel 52, § 2, van het nieuw Strafwetboek*

De eerste afwijking waarin werd voorzien betrof artikel 52, § 2, van het nieuwe Boek I van het Strafwetboek. Deze bepaling bevat de nieuwe verplichting voor de rechter om rekening te houden met de financiële draagkracht en sociale toestand van de dader om het bedrag van de geldboete te bepalen.

In de memorie van toelichting zoals voorgelegd aan de Raad van State stond blijkbaar te lezen dat "[h]et rekening houden met de financiële draagkracht van de persoon (...) niet van toepassing kan zijn in het fiscaal recht omdat de fiscale fraude opzettelijk gepleegd is om te schaden, en om zichzelf persoonlijk tegenover de

fraudes fiscales graves seront portées devant le juge pénal. (...) [U]n manque de capacité financière est en principe la conséquence directe du fait que le contribuable a organisé lui-même son insolvabilité”.

Le délégué du gouvernement ajoute qu’il ne faut pas perdre de vue que la fraude fiscale n’est possible que lorsqu’on génère des revenus non déclarés. Dès lors, l’absence de capacité financière est en principe la conséquence directe du fait que le contribuable a organisé lui-même son insolvabilité (DOC 55 3927/001, p. 38).

Ces observations semblent plus que dignes d’intérêt. Est-il souhaitable qu’un juge tienne compte de la situation financière du prévenu ou de l’accusé pour fixer le montant de l’amende s’il a organisé frauduleusement son insolvabilité?

D’autre part, l’intervenant comprend le point de vue du Conseil d’État selon lequel une dérogation à l’article 52, § 2, du Code pénal doit être réputée emporter une restriction manifestement déraisonnable de la liberté d’appréciation du juge pénal uniquement en matière de droit pénal fiscal. La question se pose de savoir si le juge doit disposer de ce pouvoir d’appréciation lorsque le prévenu ou l’accusé a organisé lui-même son insolvabilité.

Pourquoi le gouvernement n’a-t-il pas décidé que le nouvel article 52, § 2, du Code pénal ne s’appliquerait pas dans le cas où un prévenu ou un accusé a, frauduleusement ou non, organisé son insolvabilité? Le ministre de la Justice, M. Paul Van Tigchelt, a cosigné le projet de loi à l’examen. Une réflexion plus large a donc dû être menée. Désormais, le juge devra prendre en compte “tout élément” présenté par le prévenu ou l’accusé pour prouver sa situation financière précaire. Comme le rappelle à juste titre le délégué, la fraude fiscale n’est possible que si l’on génère des revenus non déclarés. La situation financière précaire du prévenu est donc en principe la conséquence directe du fait que le contribuable a dépensé tout l’argent ou a, frauduleusement ou non, organisé son insolvabilité.

Lors de l’examen du nouveau Livre I^{er} du Code pénal, Mme Sophie De Wit (N-VA) a estimé qu’il était louable que le juge prenne en compte la capacité financière de l’auteur des faits lorsqu’il fixe le montant d’une amende. Elle a toutefois émis des doutes à propos de la possibilité d’appliquer cette mesure en pratique (DOC 55

gemeenschap te verrijken. Bovendien zal gelet op het Una Via-dispositief enkel de ernstige fiscale fraude voor de strafrechter worden gebracht. (...) [E]en gebrekkige financiële draagkracht [is] in principe het directe gevolg van het feit dat de belastingplichtige zich onvermogen heeft gemaakt”.

De gemachtigde van de regering voegt daaraan nog de bedenking toe dat “niet uit het oog [mag] verloren worden dat fiscale fraude slechts mogelijk is wanneer men inkomsten genereert die niet aangegeven worden. Bijgevolg is een gebrekkige financiële draagkracht in principe het directe gevolg van het feit dat de belastingplichtige zich onvermogen heeft gemaakt” (DOC 55 3927/001, p. 38).

Deze opmerkingen lijken meer dan het overwegen waard. Is het wel wenselijk dat een rechter rekening houdt met de financiële toestand van de beklaagde of de beschuldigde voor het bepalen van de hoogte van de boete als deze zich bedrieglijk onvermogen heeft gemaakt?

Anderzijds begrijpt de spreker het standpunt van de Raad van State dat een afwijking van artikel 52, § 2, van het Strafwetboek alleen voor het fiscaal strafrecht moet worden geacht een kennelijke onredelijke beperking van de beoordelingsvrijheid van de strafrechter in te houden. De vraag rijst of de rechter die beoordelingsvrijheid moet hebben wanneer de beklaagde of beschuldigde zich onvermogen heeft gemaakt.

Waarom heeft de regering niet besloten dat het nieuwe artikel 52, § 2, van het Strafwetboek niet van toepassing zal zijn ingeval een beklaagde of beschuldigde zich al dan niet bedrieglijk onvermogen heeft gemaakt? De minister van Justitie, de heer Paul Van Tigchelt, heeft dit wetsontwerp mede ondertekend. Er moet dus een bredere reflectie zijn gemaakt. Nu zal de rechter rekening moeten houden “met om het even welk element” dat de beklaagde of beschuldigde voorlegt om zijn precare financiële situatie te bewijzen. Zoals de gemachtigde terecht stelt is fiscale fraude slechts mogelijk wanneer men inkomsten genereert die niet aangegeven worden. De precare financiële situatie van de beklaagde is dan in principe het directe gevolg van het feit dat de belastingplichtige het geld heeft opgedaan of zich al dan niet bedrieglijk onvermogen heeft gemaakt.

Bij de bespreking van het nieuwe Boek I van het Strafwetboek stelde mevrouw Sophie De Wit (N-VA) dat het een mooi idee is dat de rechter rekening moet houden met de financiële draagkracht van de dader bij het bepalen van een geldboete. Zij twijfelde echter aan de praktische haalbaarheid ervan (DOC 55 3374/004,

3374/004, p. 16). Il peut arriver que l'intéressé organise frauduleusement son insolvabilité. Comment le juge pourra-t-il alors requérir une preuve du contraire? Cette mesure risque précisément d'être une cause d'injustice.

Aujourd'hui, cette idée est testée pour la première fois. Au lieu de l'abandonner, on la conserve et on peut d'abord frauder fiscalement l'État et dissimuler le produit de cette fraude pour ensuite n'être sanctionné que par une amende minimale. Qui peut être favorable à une telle situation? M. Van der Donckt fait d'ailleurs remarquer que l'une des conditions du règlement collectif des dettes est que le débiteur ne peut pas avoir manifestement organisé son insolvabilité (art. 1675/2 du Code judiciaire).

Enfin, l'intervenant soulève la question fondamentale de savoir si la responsabilité solidaire pour les amendes, telle que prévue à l'article 458, alinéa 3, du Code des impôts sur les revenus de 1992 et à l'article 73sexies, alinéa 3, du Code de la taxe sur la valeur ajoutée, n'est pas en contradiction avec le nouvel article 52, § 2, du Code pénal, qui prévoit explicitement que le juge tient compte de la capacité financière et de la situation sociale du prévenu ou de l'accusé lorsqu'il fixe le montant de l'amende accessoire. La responsabilité solidaire pour l'amende est diamétralement opposée à la fixation individuelle de la peine prévue à l'article 52, § 2, du nouveau Code pénal.

Il serait indiqué de demander l'avis de la commission de la Justice sur ces questions.

— *Observations relatives aux articles 64 et 65 du nouveau Code pénal*

Les articles 7 et 19 de l'avant-projet de loi prévoyaient que la suspension du prononcé de la condamnation et le sursis à l'exécution des peines ne s'appliqueraient pas aux amendes. La loi du 29 juin 1964 concernant la suspension, le sursis et la probation le permet cependant.

Suite à l'avis du Conseil d'État, cette dérogation au droit pénal commun a été supprimée. Au vu du montant des amendes, il semble à l'intervenant que le gouvernement souhaite maintenir le statu quo en matière de suspension et de sursis. Pourquoi ne le voulait-il initialement pas dans les cas de fraude aux impôts sur les revenus et à la TVA?

— *Statu quo: échelle des amendes*

L'exposé des motifs donne l'impression que le projet de loi à l'examen vise à adapter simplement les dispositions

p. 16). De kans bestaat dat betrokkene zich bedrieglijk onvermogen maakt. Hoe zal de rechter om een tegenbewijs hiervoor kunnen verzoeken? Het risico bestaat dat deze maatregel net tot meer onrechtvaardigheid leidt.

Vandaag wordt dit idee een eerste keer getoetst. In plaats van het af te voeren, laat men het bestaan en kan men de Staat eerst fiscaal oplichten en de opbrengst verbergen om vervolgens gestraft te worden met de minimumboete. Wie kan voorstander zijn van een dergelijke situatie? De heer Van der Donckt merkt overigens op dat een van de voorwaarden voor de collectieve schuldenregeling is dat de schuldenaar niet kennelijk zijn onvermogen mag hebben bewerkstelligd (art. 1675/2 van het Gerechtelijk Wetboek).

Tot slot maakt de spreker zich de fundamentele bedenking of de hoofdelijke aansprakelijkheid voor de geldboeten als bedoeld in artikel 458, derde lid, van het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992 en artikel 73sexies, derde lid, van het Wetboek van de belasting over de toegevoegde waarde niet op gespannen voet staat met het nieuwe artikel 52, § 2, van het Strafwetboek, dat er expliciet in voorziet dat de rechter bij het bepalen van het bedrag van de bijkomende geldboete rekening houdt met de financiële draagkracht en sociale toestand van de beklaagde of de beschuldigde. De hoofdelijke aansprakelijkheid voor de geldboete staat diametraal tegenover de individuele straftoemeting als bedoeld in artikel 52, § 2, van het nieuw Strafwetboek.

Een advies van de commissie Justitie over deze vragen zou aangewezen zijn.

— *Opmerkingen in verband met de artikelen 64 en 65 van het nieuw Strafwetboek*

In de artikelen 7 en 19 van het voorontwerp van wet werd erin voorzien dat opschorting van de uitspraak van de veroordeling en uitstel van de tenuitvoerlegging van de straffen niet zou gelden voor de geldboeten. Volgens de wet van 29 juni 1964 betreffende de opschorting, het uitstel en de probatie is dat wel mogelijk.

Naar aanleiding van het advies van de Raad van State werd deze afwijking van het gemeen strafrecht weggelaten. Als men naar de hoogte van de geldboeten kijkt, komt het de spreker voor dat de regering het statu quo met betrekking tot de opschorting en het uitstel wenst te behouden. Waarom wenste zij dit oorspronkelijk niet in geval van fraude in de inkomstenbelastingen en de btw?

— *Status quo: hoogte van de geldboeten*

De toelichting laat uitschijnen dat het voorliggende wetsontwerp een loutere aanpassing beoogt van de

actuelles au nouveau Code pénal, avec un statu quo pour les sanctions. En sera-t-il ainsi dans la pratique? M. Van der Donckt passe en revue plusieurs éléments.

Selon l'exposé des motifs, les amendes minimales et maximales existantes dans le droit pénal fiscal sont plus élevées que les amendes prévues dans le Code pénal en tant que peine principale pour les personnes morales ou en tant que peine accessoire en cas de condamnation à une peine de niveau 2 à 8. L'intention est de continuer à appliquer les amendes plus élevées actuelles, en les multipliant par 8, soit les décimes additionnels actuels.

Le Conseil d'État observe toutefois ce qui suit: "En s'écarter de l'article 52, § 1^{er}, PCpén, l'avant-projet prévoit une majoration très importante des amendes accessoires par comparaison avec l'avant-projet de Code pénal. L'amende minimale passe de 200 euros à 2.000 euros, l'amende maximale, respectivement de 5.000 euros et 10.000 euros à 4.000.000 euros. La question se pose de savoir si ce procédé se concilie avec les principes de l'avant-projet de Code pénal, et en particulier avec la possibilité qui y est prévue et que confirme expressément l'avant-projet d'infliger une peine pécuniaire en fonction du profit escompté ou obtenu de l'infraction."

Les articles 37, 5° et 55 du nouveau Code pénal prévoient en effet une peine accessoire: "la peine pécuniaire fixée en fonction du profit escompté ou obtenu de l'infraction". Le juge peut "condamner chacun des auteurs au paiement d'une somme correspondant au maximum au triple de la valeur de l'avantage patrimonial que l'auteur ou les auteurs ont tiré ou espéraient tirer directement ou indirectement de l'infraction en lieu et place de l'amende accessoire". Avec le nouveau Livre I^{er} du Code pénal, le juge a la possibilité d'infliger une sanction pécuniaire proportionnelle à la fraude commise.

Si l'on suit la logique du Conseil d'État, il n'y a aucune raison de s'écarter du nouveau Livre I^{er} du Code pénal pour fixer l'échelle des amendes accessoires. Selon le Conseil d'État, ce choix "emporte que le dispositif en projet s'inscrit aussi difficilement dans l'économie du Code pénal en projet".

Cette observation est d'autant plus pertinente que le nouveau livre II du Code pénal a abandonné les amendes maximales élevées pour les délits de faillite. Le Code pénal actuel prévoit une amende pouvant aller jusqu'à 500.000 euros (hors décimes additionnels, donc encore à multiplier par 8), tandis que le nouveau Livre II inflige une peine de niveau 3, pour laquelle l'amende maximale est de 10.000 euros. La différence est très importante.

huidige bepalingen aan het nieuwe Strafwetboek, met een status quo voor de sancties. Zal dat in de praktijk inderdaad het geval zijn? De heer Van der Donckt overloopt een aantal elementen.

Volgens de memorie van toelichting zijn de bestaande minimum- en maximumboetes in het fiscaal strafrecht hoger dan de boetes opgenomen in het Strafwetboek als hoofdstraf voor rechtspersonen of als bijkomende straf in geval van veroordeling tot een straf van niveau 2 tot 8. Het is de bedoeling dat de huidige hogere geldboeten van toepassing blijven, waarbij zij worden vermenigvuldigd met 8, de huidige opdecimen.

De Raad van State merkt evenwel het volgende op: "Door af te wijken van artikel 52, § 1, van het nieuw Strafwetboek voorziet het voorontwerp in een zeer drastische verhoging van de bijkomende geldboeten in vergelijking met het voorontwerp van Strafwetboek. De minimale geldboete verhoogt van 200 euro tot 2.000 euro, de maximale boete van 5.000 respectievelijk 10.000 euro tot 4.000.000 euro. De vraag rijst of deze werkwijze te verzoenen is met de uitgangspunten bij het voorontwerp van Strafwetboek, en in het bijzonder de daarin opgenomen en door het voorontwerp uitdrukkelijk bevestigde mogelijkheid tot het opleggen van de geldstraf op basis van het verwachte of uit het misdrijf behaalde voordeel."

De artikelen 37, 5° en 55 van het nieuw Strafwetboek voorzien inderdaad in een bijkomende straf: "de geldstraf vastgesteld op basis van het verwachte of uit het misdrijf behaalde voordeel". De rechter kan "elk van de daders veroordelen tot betaling van een som die overeenstemt met maximum het drievoud van de waarde van het vermogensvoordeel dat de dader of de daders rechtstreeks of onrechtstreeks uit het misdrijf hebben behaald of hoopten te behalen in plaats van de bijkomende geldboete". De rechter heeft met het nieuwe Boek I van het Strafwetboek de mogelijkheid om een geldstraf op te leggen die proportioneel is aan de gepleegde fraude.

Als men de logica van de Raad van State volgt is er geen reden om af te wijken van het nieuwe Boek I van het Strafwetboek voor het bepalen van de hoogte van de bijkomende geldboeten. Het maakt volgens de Raad van State "de regeling moeilijk inpasbaar in de systematiek" die het nieuwe Boek I van het Strafwetboek nastreeft.

Deze opmerking is des te pertinenter aangezien in het nieuwe Boek II van het Strafwetboek wel werd afgestapt van de hoge maximumboetes bij de faillissementsmisdrijven. Het huidige Strafwetboek voorziet in een geldboete tot 500.000 euro (zonder opdecimen, dus nog te vermenigvuldigen met 8), terwijl het nieuwe Boek II een straf van niveau 3 oplegt waarbij de maximumboete 10.000 euro bedraagt. Het verschil is zeer groot. De

La question se pose de savoir pourquoi le même raisonnement n'a pas été appliqué aux infractions fiscales et pourquoi on opte par facilité en faveur du statu quo. Pourquoi ne préfère-t-on pas l'approche proportionnelle de la peine pécuniaire correspondant au maximum au triple de l'avantage patrimonial?

— *Pas de statu quo: l'emprisonnement vs l'amende*

Actuellement, en matière d'impôts sur les revenus et de TVA, toutes les formes de fraude (ordinaire, grave et assortie de faux en écriture) sont punies d'une peine d'emprisonnement et d'une amende ou de l'une ou l'autre de ces peines seulement.

Le gouvernement choisit de maintenir le statu quo nominal de l'amende (c'est-à-dire beaucoup plus élevée que dans le nouveau Code pénal), mais la qualifie de peine accessoire et non plus de peine principale facultative.

Par conséquent, la fraude fiscale devra dorénavant toujours être punie d'une peine de prison éventuellement assortie d'une amende. M. Van der Donckt estime que, dans la perception, une peine de prison est plus sévère qu'une amende pénale. Certes, l'emprisonnement peut être ou non assorti d'un sursis ou, dans le cas du niveau 2, remplacé par une peine de surveillance électronique, une peine de probation ou une peine de travail. Mais la peine principale est l'emprisonnement.

Le nouveau Code pénal exige-t-il que l'amende soit supprimée partout dans le droit pénal spécial où elle est prévue comme peine principale alternative? Le gouvernement a-t-il vraiment l'intention de mettre tous les fraudeurs sous les verrous? Le gouvernement a-t-il fait examiner quelle peine est la plus dissuasive pour une personne qui trompe l'État ou une personne privée, l'emprisonnement ou l'amende? Si l'emprisonnement devient la peine principale, également en cas de fraude fiscale, l'intervenant se demande – compte tenu de la surpopulation carcérale actuelle, au point que même l'intégrité physique des détenus ne peut plus être garantie – quel montant le ministre des Finances a budgétisé en vue de la construction et de l'exploitation de prisons supplémentaires.

— *Pas de statu quo: l'emprisonnement*

L'emprisonnement devient l'unique peine principale. En se référant aux peines de niveau 2 et 3, on augmente la durée de l'emprisonnement par rapport au droit actuel.

vraag rijst waarom bij de fiscale misdrijven niet dezelfde denkoefening werd gemaakt en men gemakshalve kiest voor het statu quo. Waarom verkiest men niet meer de proportionele benadering van de geldstraf in verhouding tot maximaal het drievoud van het vermogensvoordeel?

— *Geen status quo: de gevangenisstraf versus de geldboete*

Momenteel worden in de inkomstenbelastingen en de btw alle vormen van fraude (gewone, ernstige en met valsheid in geschriften) gestraft met een gevangenisstraf en met een geldboete of met één van die straffen alleen.

De regering maakt de keuze om de geldboete nominaal status quo te houden (dus veel hoger dan in het nieuwe Strafwetboek), maar kwalificeert ze als bijkomende straf en niet langer als facultatieve hoofdstraf.

Fiscale fraude zal bijgevolg voortaan altijd met een gevangenisstraf gestraft moeten worden en eventueel bijkomend met een geldboete. De heer Van der Donckt meent dat in de perceptie een gevangenisstraf zwaarder overkomt dat een veroordeling tot een strafrechtelijke boete. De gevangenisstraf kan weliswaar al dan niet met uitstel uitgesproken worden, of in geval van niveau 2 vervangen door een straf onder elektronisch toezicht, een probatiestraf of een werkstraf. De hoofdstraf is echter de gevangenisstraf.

Verplicht het nieuwe Strafwetboek om in het bijzonder strafrecht waar de geldboete als alternatieve hoofdstraf is opgenomen, dit overal te schrappen? Is het inderdaad het uitgangspunt van de regering om elke fraudeur in de gevangenis te stoppen? Heeft de regering laten onderzoeken welke straf het meest afschrikwekkend is voor een persoon die de Staat of een privaat persoon bedriegt, de gevangenisstraf of de geldboete? Als de gevangenisstraf de hoofdstraf wordt, ook bij fiscale fraude, dan vraagt de spreker zich af – gelet op de huidige overbevolking van de gevangenen, in die mate dat zelfs de fysieke integriteit van de gevangenen niet meer kan worden gegarandeerd – welk bedrag de minister van Financiën heeft gebudgetteerd voor de bouw en exploitatie van extra gevangenen.

— *Geen status quo: de gevangenisstraf*

De gevangenisstraf wordt de enige hoofdstraf. Door te verwijzen naar straffen van niveau 2 en 3 neemt de duurtijd van de gevangenisstraf toe in vergelijking met het huidige recht.

La fraude ordinaire sera punie d'une peine de niveau 2, la durée de l'emprisonnement passant d'un minimum de 8 jours à un maximum de 2 ans à un minimum de 6 mois à un maximum de 3 ans. La fraude grave ou la fraude assortie d'un faux en écriture relèvera du niveau 3, la durée de l'emprisonnement passant d'un minimum de 8 jours ou d'un mois à un maximum de 5 ans, à un minimum de 3 ans avec le même maximum de 5 ans.

La peine de prison peut cependant être prononcée avec sursis ou, dans le cas du niveau 2, remplacée par une peine sous surveillance électronique, une peine de probation ou une peine de travail.

Les peines d'emprisonnement plus longues découlent évidemment de la classification des infractions fiscales dans les niveaux du nouveau Code pénal. Pourquoi le gouvernement opte-t-il pour un degré de peine lié au niveau pour la durée de la peine de prison, mais pas pour les peines pécuniaires?

— *Pas de statu quo: la tentative*

Toutes les infractions fiscales sont à ce jour des délits, mais leur tentative n'est pas passible de sanctions en matière d'impôts sur les revenus. Toutes les infractions fiscales sont également des infractions intentionnelles.

L'article 9, § 1^{er}, alinéa 3, du nouveau Livre I^{er} du Code pénal stipule que la tentative est toujours punissable pour les infractions intentionnelles. L'article 78, § 3, du même Code dispose que lors de la conversion et de la détermination du degré de peine dans les lois particulières qui ne fixent pas de niveau de peine, la tentative n'est pas punissable lorsque le maximum de la peine principale consiste en:

- un emprisonnement de plus de 3 ans à 5 ans au plus;
- un emprisonnement d'un an à 3 ans au plus;
- un emprisonnement de plus de 8 jours à douze mois au plus;
- une amende de plus de 25 euros.

Toutes les formes de fraude fiscale en matière d'impôts sur les revenus sont aujourd'hui passibles de ces peines. La tentative reste non punissable. C'est également ce qui avait été retenu dans l'avant-projet de loi. Suite à l'avis du Conseil d'État, la tentative de fraude en matière d'impôts sur les revenus sera passible de sanctions.

Gewone fraude zal worden gestraft met een straf van niveau 2, waardoor de duurtijd van de gevangenisstraf toeneemt van minimaal 8 dagen tot maximaal 2 jaar naar minimaal 6 maanden tot maximaal 3 jaar. De ernstige fraude of fraude met valsheid in geschriften valt onder niveau 3, waardoor de duurtijd van de gevangenisstraf toeneemt van minimaal 8 dagen of een maand tot maximaal 5 jaar naar minimaal 3 jaar met hetzelfde maximum van 5 jaar.

De gevangenisstraf kan wel uitgesproken worden met uitstel, of in geval van niveau 2 vervangen door een straf onder elektronisch toezicht, een probatiestraf of werkstraf.

De langere gevangenisstraffen volgen uiteraard uit de inschaling van de fiscale misdrijven in de niveaus van het nieuwe Strafwetboek. Waarom volgt de regering voor de duurtijd van de gevangenisstraf wel de strafmaat gekoppeld aan het niveau, en voor de geldstraffen niet?

— *Geen status quo: de poging*

Alle fiscale misdrijven zijn tot op heden wanbedrijven, maar de poging ervan wordt in de inkomstenbelastingen niet strafbaar gesteld. Alle fiscale misdrijven zijn ook opzettelijke misdrijven.

Artikel 9, § 1, derde lid, van het nieuwe Boek I van het Strafwetboek stelt dat de poging altijd strafbaar is voor de opzettelijke misdrijven. Artikel 78, § 3, van hetzelfde wetboek stelt dat bij omzetting en bepaling van de strafmaat in de bijzondere wetten die geen strafniveau bepalen de poging niet strafbaar is wanneer het maximum van de hoofdstraf in het bijzonder misdrijf wordt bestraft met:

- meer dan drie jaar gevangenisstraf tot ten hoogste vijf jaar gevangenisstraf;
- een jaar gevangenisstraf tot ten hoogste drie jaar gevangenisstraf;
- acht dagen gevangenisstraf tot ten hoogste twaalf maanden gevangenisstraf;
- een geldboete van meer dan 25 euro.

Onder deze straffen vallen momenteel alle vormen van fiscale fraude in de inkomstenbelasting. De poging blijft niet strafbaar. Dat werd ook zo behouden in het voorontwerp van wet. Na het advies van de Raad van State wordt de poging van fraude in de inkomstenbelasting wel strafbaar gesteld.

Dans l'exposé des motifs il n'est nulle part justifié pourquoi la tentative de fraude en matière d'impôts sur les revenus doit désormais être également incriminée. On y lit seulement ceci: "Un article 457/2 est introduit dans le CIR 92 afin de préciser les sanctions applicables en cas de tentative punissable. Suivant la logique du Code pénal, lorsque la tentative punissable est retenue, c'est une peine d'un niveau directement inférieur qui trouve à s'appliquer."

Le nouveau Livre II du code pénal montre que la tentative ne doit pas être punissable pour toutes les infractions intentionnelles. La tentative de banqueroute simple n'est pas punissable (infraction de niveau 1); la tentative de banqueroute frauduleuse l'est par contre (infraction de niveau 3). La tentative d'atteinte frauduleuse à l'actif ou au passif d'une personne faillie par un tiers n'est pas punissable (infraction de niveau 2); la tentative de malversation dans la gestion de la curatelle l'est (infraction de niveau 3). Enfin, la tentative d'atteinte par le débiteur à la procédure de réorganisation judiciaire n'est pas punissable (infraction de niveau 2). Force est dès lors de constater le manque de cohérence au niveau de l'incrimination de la tentative.

Le gouvernement devrait à tout le moins justifier ce choix politique.

Lors de l'examen du nouveau Livre I^{er} du Code pénal, Mme Sophie De Wit (N-VA) a souhaité que le ministre clarifie la question de savoir à qui incombait la charge de la preuve en cas de désistement volontaire (DOC 55 3374/004, p. 69). Elle a demandé si le fait que le prévenu rend vraisemblable qu'il s'est désisté volontairement suffit à attribuer la charge de la preuve au ministère public. Ou appartient-il au prévenu lui-même d'apporter la preuve du désistement volontaire?

Il lui a été répondu "qu'en ce qui concerne la charge de la preuve, il appartient au prévenu de rendre vraisemblable qu'il est question d'un désistement volontaire. S'il y parvient, il appartiendra au ministère public de réfuter cette preuve."

M. Van der Donckt donne l'exemple d'un contribuable qui remplit une déclaration dans les délais. Quelque temps plus tard, il fait son mea culpa et remplit une déclaration complémentaire avec les revenus qu'il avait délibérément omis de déclarer auparavant. L'administration l'accuse d'avoir tenté d'éluder l'impôt. Comment le contribuable pourra-t-il rendre vraisemblable qu'il a agi volontairement? Fait-il preuve de volontarisme en rectifiant spontanément sa situation fiscale après avoir été conseillé en ce sens?

In de memorie van toelichting wordt nergens gemotiveerd waarom voortaan ook de poging tot fraude in de inkomstenbelastingen strafbaar moet worden. Er wordt alleen het volgende gesteld: "In het WIB 92 wordt een artikel 457/2 ingevoerd om de straffen te specificeren die van toepassing zijn in het geval van een strafbare poging. Volgens de logica van het Strafwetboek wordt in geval van strafbare poging een straf van een direct lager niveau toegepast."

Het nieuwe Boek II van het Strafwetboek toont aan dat niet voor elk opzettelijk misdrijf de poging strafbaar moet zijn. De poging tot eenvoudige bankbreuk is niet strafbaar (misdrijf van niveau 1); de poging tot bedrieglijke bankbreuk is dat wel (misdrijf van niveau 3). De poging van de bedrieglijke aantasting van de activa of passiva van een gefailleerde persoon door een derde is niet strafbaar (misdrijf van niveau 3); de poging tot ontrouw in het beheer van het faillissement dan weer wel (misdrijf van niveau 3). De poging tot schending van de procedure van gerechtelijke reorganisatie door een schuldenaar is ten slotte niet strafbaar (misdrijf van niveau 2). Men kan bijgevolg geen lijn trekken in de strafbaarstelling van de poging.

De regering zou toch minstens deze beleidskeuze mogen verantwoorden.

Naar aanleiding van de bespreking van het nieuwe Boek I van het Strafwetboek wenste mevrouw Sophie De Wit (N-VA) verduidelijking van de minister over de vraag bij wie de bewijslast ligt in geval van vrijwillige terugtred (DOC 55 3374/004, p. 69). Zij vroeg of het aannemelijk maken van de beklaagde dat hij vrijwillig gestopt is, voldoende is om de bewijslast bij het openbaar ministerie te leggen. Of is het aan de beklaagde zelf om het bewijs van de vrijwillige terugtred te leveren?

Daar werd op geantwoord dat "inzake de bewijslast het aan de beklaagde is om aannemelijk te maken dat er sprake is van een vrijwillige terugtred. Als hij hierin slaagt dan is het aan het openbaar ministerie om het tegenbewijs te leveren".

De heer Van der Donckt geeft het voorbeeld van een belastingplichtige die tijdig een aangifte invult. Enige tijd later komt betrokkene tot inkeer en dient hij een aanvullende aangifte in met de inkomsten die hij eerder bewust niet had aangegeven. De administratie beticht hem van een poging om de belasting te ontduiken. Hoe zal de belastingplichtige aannemelijk kunnen maken dat hij vrijwillig handelde? Handelt hij vrijwillig als hij spontaan zijn belastingtoestand rechtzet na daartoe geadviseerd te zijn geweest?

La tentative de fraude à la TVA en lien avec le territoire d'au moins deux États membres et causant un préjudice d'au moins 10 millions d'euros était déjà punissable (art. 73*nonies* du Code de la taxe sur la valeur ajoutée). La peine maximale était de 50.000 euros: multipliée par 8 décimes additionnels, elle s'élève à 400.000 euros. Dans l'article 22 de l'avant-projet de loi, la peine maximale était encore de 400.000 euros. Dans le projet de loi, la peine maximale devient d'un seul coup 1,6 million d'euros. On peut lire dans l'exposé des motifs que les actuelles amendes plus élevées resteront d'application, en tenant compte des décimes additionnels. Ce n'est manifestement pas le cas.

Le même degré de peine sera désormais appliqué à toute tentative de fraude à la TVA: non seulement la tentative de fraude à la TVA de type carrousel, mais aussi toute tentative de fraude en matière d'impôts sur les revenus. Comment le gouvernement en est-il arrivé à un montant maximum de 1,6 million d'euros en cas de tentative de fraude fiscale?

M. Wouter Vermeersch (VB) estime également qu'il faut solliciter l'avis de la commission de la Justice. Il regrette qu'aucun avis n'est demandé. Le groupe VB s'abstiendra, suivant en cela la même ligne que celle qu'il avait adoptée lors de la discussion sur le nouveau Code pénal.

M. Marco Van Hees (PVDA-PTB) fait remarquer que ce projet de loi vise à aligner le droit pénal fiscal spécial sur le nouveau Code pénal. Lorsque l'avant-projet de loi lui avait été soumis, le Conseil d'État avait estimé que cet avant-projet était prématuré, vu que la Chambre des représentants n'avait pas encore pu examiner le nouveau Code pénal.

Entre-temps, le nouveau code pénal a été approuvé en février 2024. La remarque était cependant justifiée à l'époque. On ne peut donc que s'étonner de cette incohérence.

Par ailleurs, le Conseil d'État critiquait très durement le choix de ne pas permettre au juge pénal de prendre en considération la situation financière précaire de l'accusé lors de la détermination d'une amende pour fraude fiscale.

Cette critique est manifestement utile puisque le ministre a revu sa position, comme on le lit dans l'exposé des motifs: "Le juge peut également descendre en dessous du montant minimum d'amende légalement prévu, si le prévenu ou l'accusé soumet un document quelconque apportant la preuve de sa situation financière précaire."

De pinging tot het plegen van btw-fraude wanneer die verbonden is met het grondgebied van ten minste twee lidstaten en een schade veroorzaakt van ten minste 10 miljoen euro was al strafbaar (art. 73*nonies* van het Wetboek van de belasting over de toegevoegde waarde). De maximumstraf bedroeg 50.000 euro: te vermenigvuldigen met 8 opdecimen wordt dit 400.000 euro. In artikel 22 van het voorontwerp van wet bedroeg de maximumboete nog steeds 400.000 euro. In het wetsontwerp wordt de maximumstraf ineens 1,6 miljoen euro. In de memorie van toelichting is te lezen dat de huidige hogere geldboetes van toepassing blijven, rekening houdend met de opdecimen. Dat is klaarblijkelijk niet het geval.

Diezelfde strafmaat wordt voortaan gehanteerd voor elke pinging tot btw-fraude: niet alleen de pinging tot btw-carrouselfraude, maar ook voor elke pinging tot fraude in de inkomstenbelasting. Hoe is de regering tot een maximumbedrag van 1,6 miljoen euro gekomen in geval van een pinging tot fiscale fraude?

De heer Wouter Vermeersch (VB) is eveneens de mening toegedaan dat de inbreng van de commissie voor Justitie aan de orde is. Hij betreurt dat er geen advies wordt gevraagd. De VB-fractie zal zich onthouden en daarmee dezelfde lijn aanhouden als in de discussie over het nieuwe Strafwetboek.

De heer Marco Van Hees (PVDA-PTB) merkt op dat dit wetsontwerp ertoe strekt het bijzonder fiscaal strafrecht te stroomlijnen met het nieuwe Strafwetboek. De Raad van State had het hem voorgelegde voorontwerp van wet voorbarig bevonden, aangezien de Kamer van volksvertegenwoordigers het nieuwe Strafwetboek nog niet had kunnen bespreken.

Inmiddels is in februari 2024 het nieuwe Strafwetboek aangenomen. Toentertijd was de opmerking echter gerechtvaardigd. Die onsamenhangendheid kan dus enkel maar verbazing wekken.

Voorts had de Raad van State zich bijzonder scherp uitgelaten over de keuze om de strafrechter niet in staat te stellen rekening te houden met de precaire financiële situatie van de beschuldigde bij de bepaling van een geldboete voor fiscale fraude.

Kennelijk geen loze kritiek, volgens het lid, aangezien de minister zijn standpunt heeft herzien, zoals te lezen is in de memorie van toelichting: "De rechter kan de geldboete ook verlagen tot onder het wettelijk minimumbedrag als de beklaagde of de beschuldigde een document voorlegt dat zijn precaire financiële situatie bewijst."

Cela démontre l'intérêt de ne pas contourner l'avis du Conseil d'État, comme le ministre l'a fait dans le passé.

Concernant le montant des amendes, M. Van Hees fait remarquer que les montants actuels ont été multipliés par 8, soit les décimes additionnels en vigueur.

Le montant maximal de 500.000 d'euros devient ainsi 4 millions d'euros dans le texte, mais cela ne change pas dans les faits.

Bien sûr, cela aurait pu être l'occasion de s'interroger sur ces montants. Car si 4 millions d'euros est un montant énorme pour certains contribuables, cela représente peu de chose pour une fraude qui porterait sur des centaines de millions d'euros.

Le ministre ne trouve-t-il pas que des amendes plus proportionnées devraient être appliquées?

B. Réponses du ministre

M. Vincent Van Peteghem, vice-premier ministre et ministre des Finances, chargé de la Coordination de la lutte contre la fraude et de la Loterie Nationale, répond aux questions des membres.

— Motif de l'examen en urgence du projet de loi

Le Conseil d'État a examiné conjointement le projet de loi à l'examen et le projet de loi introduisant le Livre I^{er} du Code pénal et a rendu un avis. Les deux projets de loi ont toujours été traités ensemble au niveau du gouvernement et pour les demandes d'avis. Il s'agit d'un projet commun avec le ministre de la Justice. Les professeurs à l'origine de la rédaction du nouveau Code pénal ont également collaboré à l'élaboration du projet de loi à l'examen.

— Prise en compte de la capacité financière

L'avis du Conseil d'État a été pleinement pris en compte: le juge doit pouvoir apprécier chaque cas individuellement et tenir compte des circonstances particulières de l'affaire, conformément au principe de proportionnalité de la peine et aux dispositions de la Convention européenne des droits de l'homme (CEDH). Comme le précise l'exposé des motifs, il ne peut toutefois être question de commencer par organiser son insolvabilité pour ensuite demander au juge de tenir compte de sa capacité financière.

Een en ander toont aan hoe belangrijk het is een advies van de Raad van State nooit uit de weg te gaan, zoals de minister in het verleden heeft gedaan.

Wat het bedrag van de geldboetes betreft, wijst de heer Van Hees erop dat de huidige bedragen werden vermenigvuldigd met 8, wat overeenkomt met de thans geldende opdecimen.

De maximumstraf van 500.000 euro wordt aldus 4 miljoen euro in de tekst, maar wijzigt *de facto* niet.

Dit zou natuurlijk de gelegenheid kunnen hebben geboden om vraagtekens te plaatsen bij die bedragen. Want hoewel 4 miljoen euro voor sommige belastingplichtigen een fikse bedrag is, is dit een peulschil voor fraude waarmee honderden miljoenen euro zouden zijn gemoeid.

Vindt de minister niet dat er evenredigere geldboetes zouden moeten worden opgelegd?

B. Antwoorden van de minister

De heer Vincent Van Peteghem, vice-eersteminister en minister van Financiën, belast met de Coördinatie van de fraudebestrijding en de Nationale Loterij, antwoordt op de vragen van de leden.

— Reden voor de urgente behandeling van het wetsontwerp

De Raad van State heeft het voorliggende wetsontwerp en het wetsontwerp tot invoering van Boek I van het Strafwetboek samen bekeken en onderworpen aan een advies. De twee wetsontwerpen zijn steeds samen behandeld op het niveau van de regering en voor de adviesaanvragen. Het is een gezamenlijk project met de minister van Justitie. Ook de professoren die aan de basis lagen van het ontwerp van het nieuw Strafwetboek hebben hun medewerking aan het onderhavige wetsontwerp verleend.

— Inachtneming van de financiële draagkracht

Met het advies van de Raad van State is volledig rekening gehouden: de rechter moet elk geval afzonderlijk kunnen beoordelen en rekening houden met de bijzondere omstandigheden van de zaak, conform het beginsel van evenredigheid van straf en de bepalingen van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM). Zoals de memorie van toelichting bepaalt, kan het evenwel niet de bedoeling zijn zich eerst onvermogen te maken om vervolgens voor de rechter te vragen rekening te houden met zijn financiële draagkracht.

— *Suspension et sursis*

La suspension et le sursis doivent toujours être prévus, selon le Conseil d'État. La Cour constitutionnelle a également statué à de nombreuses reprises que la suspension et le sursis doivent toujours pouvoir être accordés par le juge, qui doit toujours disposer d'un large pouvoir d'appréciation.

— *Amendes*

Le gouvernement ne voulait pas modifier les amendes actuelles ni envoyer le signal que la fraude fiscale ne doit plus être punie. La peine fixée en fonction de l'avantage patrimonial retiré est une possibilité pour le juge, mais pas une obligation, d'où le maintien des amendes actuelles.

— *Proportionnalité entre emprisonnement et amende*

Le juge est toujours libre de choisir la peine à infliger, soit une peine d'emprisonnement, éventuellement assortie d'un sursis ou d'une suspension, soit une sanction pécuniaire, qui a plus de chances d'être choisie en droit fiscal selon la pratique actuelle. La législation actuelle prévoit également des peines d'emprisonnement standards. Toutefois, celles-ci ne sont pas fréquemment infligées dans les affaires fiscales.

— *Durée de l'emprisonnement*

Les coefficients de conversion de l'article 78 du Code pénal ont été appliqués. Cela relève du ministre de la Justice et le Parlement a donné son approbation.

— *Incrimination de la tentative d'infraction*

La tentative de commettre une infraction reste passible de sanctions. Le Conseil d'État a explicitement demandé qu'une disposition soit prévue à cet effet.

— *Charge de la preuve en cas de désistement volontaire*

La question est de savoir si ces affaires seront portées devant le juge pénal. Le ministre renvoie au dispositif Una Via.

Un fraudeur qui se repent sera plus enclin à s'adresser au ministère public en vue de conclure une transaction pénale élargie. Le procureur peut prendre en compte tous les éléments du dossier, y compris le repentir.

— *Opschorting en uitstel*

In de opschorting en het uitstel dient volgens de Raad van State steeds te worden voorzien. Ook het Grondwettelijk Hof heeft al dikwijls geoordeeld dat de opschorting en het uitstel steeds door de rechter moeten kunnen worden toegekend, die altijd een ruime appreciatiebevoegdheid moet hebben.

— *Boetes*

De regering wou de huidige boetes niet wijzigen en evenmin het signaal geven dat fiscale fraude niet meer moet worden bestraft. De straf op basis van het behaalde vermogensvoordeel is een mogelijkheid voor de rechter, doch geen verplichting; vandaar het behoud van de huidige boetes.

— *Verhouding tussen gevangenisstraf en geldboete*

De rechter heeft steeds de vrijheid te kiezen welke straf hij oplegt, hetzij een gevangenisstraf, eventueel met uitstel of opschorting, hetzij een financiële sanctie, waarvoor in het fiscaal recht naar de huidige gewoonte eerder zal worden gekozen. In de huidige wetgeving worden ook standaard gevangenisstraffen voorzien. In fiscale zaken worden deze evenwel niet frequent opgelegd.

— *Duur van de gevangenisstraf*

De omzettingsscoëfficiënten van artikel 78 van het Strafwetboek werden toegepast. Dit is beleid van de minister van Justitie en is goedgekeurd in het Parlement.

— *Strafbaarstelling poging tot misdrijf*

De poging tot een misdrijf wordt steeds strafbaar gesteld. De Raad van State heeft uitdrukkelijk gevraagd om daartoe in een regeling te voorzien.

— *Bewijslast bij vrijwillige terugtred*

De vraag is of deze gevallen voor de strafrechter zullen worden gebracht. De minister verwijst naar het Una Via-dispositief.

Een fraudeur die tot inkeer komt zal eerder naar het openbaar ministerie stappen om een verruimde minnelijke schikking af te sluiten. De procureur kan met alle elementen van de zaak, inclusief de inkeer, rekening houden.

— *Degré de peine pour toute tentative de fraude à la TVA*

Ce sont toujours les grandes affaires de fraude fiscale grave et d'organisations criminelles qui sont portées devant le juge pénal. Une tentative de fraude à la TVA de type carrousel peut également être portée devant le juge pénal. Le ministre rappelle que c'est le juge pénal qui appréciera en toute liberté et en tenant compte des éléments concrets de l'affaire.

C. Répliques des membres

M. Wim Van der Donckt (N-VA) note que l'emprisonnement devient la peine principale. Les amendes sont facultatives. À première vue, cela peut sembler une bonne idée, mais pas à une époque où les prisons sont surpeuplées. Cela pourrait inciter les juges à prononcer des peines d'emprisonnement symboliques. Le membre se demande si c'est le bon moyen de dissuader les fraudeurs. La meilleure méthode est de les frapper au portefeuille.

La classification des infractions fiscales dans le nouveau système de niveaux du droit pénal commun entraîne un allongement des peines d'emprisonnement. Le choix d'utiliser la répartition des peines du nouveau Livre I^{er} du Code pénal, d'une part, et d'y déroger radicalement pour fixer les plafonds des amendes, d'autre part, porte atteinte à l'économie du nouveau Livre I^{er} du Code pénal. Il porte également atteinte au principe de proportionnalité des peines qui fait partie intégrante de notre système juridique. En particulier, les articles 37, 5° et 55 du nouveau Code pénal prévoient une peine pécuniaire accessoire fixée en fonction du profit escompté ou retiré de l'infraction. Cette peine accessoire peut être infligée par le juge s'il estime que l'amende accessoire est insuffisante pour garantir une sanction appropriée. La responsabilité solidaire des auteurs et co-auteurs de l'impôt éludé garantit que tous les auteurs et co-auteurs sont proportionnellement punis.

Il est regrettable que le gouvernement ne se soit pas livré à l'exercice de réflexion auquel il a procédé pour le nouveau Livre II du Code pénal en ce qui concerne les fraudes visant les citoyens et les entreprises, optant opportunément pour un statu quo qui, à y regarder de plus près, s'avère être moins un statu quo que ne le laisse supposer le maigre exposé des motifs.

— *Strafmaat voor elke poging tot btw-fraude*

Het zijn steeds de grote zaken van ernstige fiscale fraude en criminele organisaties die voor de strafrechter worden gebracht. Ook een poging tot btw-carrousel mag aan het oordeel van de strafrechter worden getoetst. De minister herhaalt dat het de strafrechter is die in alle vrijheid en gelet op de concrete elementen van de zaak zal toetsen.

C. Replieken van de leden

De heer Wim Van der Donckt (N-VA) merkt op dat de gevangenisstraf de hoofdstraf wordt. Eventuele geldboetes zijn facultatief. Op het eerste gezicht kan dat een goed idee lijken, maar niet op het moment dat de gevangenen overvol zitten. Het zou ertoe kunnen leiden dat rechters eerder symbolische gevangenisstraffen zullen opleggen. De spreker stelt zich de vraag of dat het juiste middel zal zijn om fraudeurs af te schrikken. De beste methode is hen financieel te treffen.

De inschaling van de fiscale misdrijven in het nieuwe systeem van niveaus in het gemeen strafrecht leidt tot langere gevangenisstraffen. De keuze om enerzijds de strafindeling van het nieuwe Boek I van het Strafwetboek te gebruiken, maar er anderzijds drastisch van af te wijken in het bepalen van de grensbedragen van de geldboetes, doet afbreuk aan de systematiek van het nieuwe Boek I van het Strafwetboek. Het doet ook afbreuk aan het beginsel van de evenredigheid van de straffen, dat integraal deel uitmaakt van ons rechtssysteem. Vooral de artikelen 37, 5°, en 55 van het nieuwe Strafwetboek voorzien in een bijkomende geldstraf vastgesteld op basis van het verwachte of uit het misdrijf behaalde voordeel. Deze bijkomende straf kan de rechter opleggen indien hij de bijkomende geldboete onvoldoende acht om tot een gepaste bestraffing te komen. De hoofdelijke aansprakelijkheid voor de ontdoken belasting tussen daders en mededaders zorgt dat een proportionele straf doorwerkt naar alle daders en mededaders.

Het valt te betreuren dat de regering niet de denkfening heeft gemaakt zoals met het nieuwe Boek II van het Strafwetboek is gebeurd met betrekking tot de fraude gericht ten aanzien van burgers en ondernemingen, en dat men gemakshalve kiest voor een status quo dat bij nader inzien minder status quo blijkt te zijn dan de karige memorie van toelichting doet uitschijnen.

III. — DISCUSSION DES ARTICLES ET VOTES

TITRE 1^{ER}

Disposition générale

Article 1^{er}

Cet article fixe le fondement constitutionnel du projet de loi et ne donne lieu à aucune observation.

L'article 1^{er} est adopté à l'unanimité.

TITRE 2

Modifications aux Code des impôts sur les revenus 1992

Art. 2

M. Wim Van der Donckt (N-VA) demande pourquoi il est fait référence aux articles 501 et 503 du Code pénal et non aux articles 501 à 503. L'article 502 du nouveau Livre II du Code pénal définit l'infraction de blanchiment qui est un volet de l'article 505 du Code pénal.

*
* *

L'article 2 est adopté par 12 voix et 3 abstentions.

Art. 3 et 4

Ces articles ne donnent lieu à aucune observation.

Les articles 3 et 4 sont successivement adoptés par 12 voix contre 2 et une abstention.

Art. 5

M. Wim Van der Donckt (N-VA) souligne que, selon l'exposé des motifs, il est ajouté un alinéa à l'article 450bis du Code des impôts sur les revenus 1992 afin de prévoir la solidarité entre les auteurs et les participants à une infraction pénale en ce qui concerne le paiement de la confiscation.

Cette modification découle-t-elle du nouveau livre I^{er} du Code pénal?

III. — ARTIKELSGEWIJZE BESPREKING EN STEMMINGEN

TITEL 1

Algemene bepaling

Artikel 1

Dit artikel regelt de grondwettelijke grondslag van het wetsontwerp en geeft geen aanleiding tot opmerkingen.

Artikel 1 wordt eenparig aangenomen.

TITEL 2

Wijzigingen aan het Wetboek van de Inkomstenbelastingen 1992

Art. 2

De heer Wim Van der Donckt (N-VA) vraagt waarom wordt verwezen naar de artikelen 501 en 503 van het Strafwetboek en niet naar de artikelen 501 tot 503. Artikel 502 van het nieuwe Boek II van het Strafwetboek bepaalt het witwasmisdrijf dat onderdeel is van artikel 505 van het Strafwetboek.

*
* *

Artikel 2 wordt aangenomen met 12 stemmen en 3 onthoudingen.

Art. 3 en 4

Deze artikelen geven geen aanleiding tot opmerkingen.

De artikelen 3 en 4 worden achtereenvolgens aangenomen met 12 tegen 2 stemmen en 1 onthouding.

Art. 5

De heer Wim Van der Donckt (N-VA) wijst erop dat volgens de memorie van toelichting in artikel 450bis van het Wetboek van de Inkomstenbelastingen 1992 een lid wordt toegevoegd om te voorzien in hoofdelijkheid tussen de daders en deelnemers aan een strafbaar feit wat de betaling van de confiscatie betreft.

Volgt deze wijziging uit het nieuwe Boek I van het Strafwetboek?

La nouvelle solidarité couvre les infractions visées aux articles 449 à 452 du Code des impôts sur les revenus 1992. Cette référence est la même que la solidarité en matière d'impôt élué visée à l'article 458.

L'article 450*bis* du même Code prévoit que si la créance fiscale est déclarée fondée et a donné lieu à un paiement effectif de l'impôt, la confiscation de l'avantage patrimonial ne s'ensuit pas. En soi, cet article ne définit pas l'incrimination. N'est-il pas préférable d'omettre cet article dans cette référence?

L'article 458 du même Code n'est pas modifié par le projet de loi à l'examen. Cet article fait référence aux auteurs et aux complices. Le membre remarque que la notion de complices n'est plus utilisée dans le nouveau Livre I^{er} du Code pénal. Il y est question d'auteur et de coauteur. Cette remarque s'applique également à l'article 73*sexies* du Code de la taxe sur la valeur ajoutée. Ne serait-il pas préférable de réexaminer les textes?

*
* *

L'article 5 est adopté par 12 voix et 3 abstentions.

Art. 6

Cet article ne donne lieu à aucune observation.

L'article 6 est adopté par 14 voix et une abstention.

Art. 7

Cet article ne donne lieu à aucune observation.

L'article 7 est adopté par 12 voix contre 2 et une abstention.

Art. 8

Cet article ne donne lieu à aucune observation.

L'article 8 est adopté par 14 voix et une abstention.

De nieuwe hoofdelijkheid omvat de misdrijven van de in de artikelen 449 tot 452 van het Wetboek van de Inkomstenbelastingen 1992 bedoelde misdrijven. Deze verwijzing is dezelfde als de hoofdelijkheid met betrekking tot de ontdoken belasting in artikel 458.

Artikel 450*bis* van hetzelfde Wetboek voorziet erin dat, indien de fiscale vordering gegrond wordt verklaard en betaald, er niet nog eens een verbeurdverklaring volgt van het vermogensvoordeel. Op zich omschrijft dit artikel geen strafbaarstelling. Wordt dit artikel niet beter weggelaten uit deze verwijzing?

Artikel 458 van hetzelfde Wetboek wordt niet gewijzigd door dit wetsontwerp. Het artikel verwijst naar daders en medeplichtigen. De spreker merkt op dat het begrip medeplichtigen niet langer wordt gebruikt in het nieuwe Boek I van het Strafwetboek. Er is sprake van dader en mededader. Deze opmerking betreft ook artikel 73*sexies* van het Wetboek van de belasting over de toegevoegde waarde. Ware het niet beter om de teksten nog eens te bekijken?

*
* *

Artikel 5 wordt aangenomen met 12 stemmen en 3 onthoudingen.

Art. 6

Dit artikel geeft geen aanleiding tot opmerkingen.

Artikel 6 wordt aangenomen met 14 stemmen en 1 onthouding.

Art. 7

Dit artikel geeft geen aanleiding tot opmerkingen.

Artikel 7 wordt aangenomen met 12 tegen 2 stemmen en 1 onthouding.

Art. 8

Dit artikel geeft geen aanleiding tot opmerkingen.

Artikel 8 wordt aangenomen met 14 stemmen en 1 onthouding.

Art. 9

Cet article ne donne lieu à aucune observation.

L'article 9 est adopté par 12 voix contre 2 et une abstention.

Art. 10

Cet article ne donne lieu à aucune observation.

L'article 10 est adopté par 12 voix et 3 abstentions.

Art. 11 et 12

Ces articles ne donnent lieu à aucune observation.

Les articles 11 et 12 sont successivement adoptés par 12 voix contre 2 et une abstention.

TITRE 3

*Modifications du Code de la Taxe
sur la Valeur Ajoutée*

Art. 13

Cet article ne donne lieu à aucune observation.

L'article 13 est adopté par 14 voix et une abstention.

Art. 14

M. Wim Van der Donckt (N-VA) renvoie à son commentaire concernant l'article 2 du projet de loi à l'examen.

*
* *

L'article 14 est adopté par 12 voix et 3 abstentions.

Art. 15 et 16

Ces articles ne donnent lieu à aucune observation.

Les articles 15 et 16 sont successivement adoptés par 12 voix contre 2 et une abstention.

Art. 9

Dit artikel geeft geen aanleiding tot opmerkingen.

Artikel 9 wordt aangenomen met 12 tegen 2 stemmen en 1 onthouding.

Art. 10

Dit artikel geeft geen aanleiding tot opmerkingen.

Artikel 10 wordt aangenomen met 12 stemmen en 3 onthoudingen.

Art. 11 en 12

Deze artikelen geven geen aanleiding tot opmerkingen.

De artikelen 11 en 12 worden achtereenvolgens aangenomen met 12 tegen 2 stemmen en 1 onthouding.

TITEL 3

*Wijzigingen aan het Wetboek van de Belasting
over de Toegevoegde Waarde*

Art. 13

Dit artikel geeft geen aanleiding tot opmerkingen.

Artikel 13 wordt aangenomen met 14 stemmen en 1 onthouding.

Art. 14

De heer Wim Van der Donckt (N-VA) verwijst naar zijn opmerking bij artikel 2 van dit wetsontwerp.

*
* *

Artikel 14 wordt aangenomen met 12 stemmen en 3 onthoudingen.

Art. 15 en 16

Deze artikelen geven geen aanleiding tot opmerkingen.

De artikelen 15 en 16 worden achtereenvolgens aangenomen met 12 tegen 2 stemmen en 1 onthouding.

Art. 17

Cet article ne donne lieu à aucune observation.

L'article 17 est adopté par 12 voix et 3 abstentions.

Art. 18

Cet article ne donne lieu à aucune observation.

L'article 18 est adopté par 12 voix contre 2 et une abstention.

Art. 19

Cet article ne donne lieu à aucune observation.

L'article 19 est adopté par 12 voix et 3 abstentions.

Art. 20

Cet article ne donne lieu à aucune observation.

L'article 20 est adopté par 12 voix contre 2 et une abstention.

Art. 21

Cet article ne donne lieu à aucune observation.

L'article 21 est adopté par 14 voix et une abstention.

Art. 22

Cet article ne donne lieu à aucune observation.

L'article 22 est adopté par 12 voix contre 2 et une abstention.

Art. 23

Cet article ne donne lieu à aucune observation.

Art. 17

Dit artikel geeft geen aanleiding tot opmerkingen.

Artikel 17 wordt aangenomen met 12 stemmen en 3 onthoudingen.

Art. 18

Dit artikel geeft geen aanleiding tot opmerkingen.

Artikel 18 wordt aangenomen met 12 tegen 2 stemmen en 1 onthouding.

Art. 19

Dit artikel geeft geen aanleiding tot opmerkingen.

Artikel 19 wordt aangenomen met 12 stemmen en 3 onthoudingen.

Art. 20

Dit artikel geeft geen aanleiding tot opmerkingen.

Artikel 20 wordt aangenomen met 12 tegen 2 stemmen en 1 onthouding.

Art. 21

Dit artikel geeft geen aanleiding tot opmerkingen.

Artikel 21 wordt aangenomen met 14 stemmen en 1 onthouding.

Art. 22

Dit artikel geeft geen aanleiding tot opmerkingen.

Artikel 22 wordt aangenomen met 12 tegen 2 stemmen en 1 onthouding.

Art. 23

Dit artikel geeft geen aanleiding tot opmerkingen.

L'article 23 est adopté par 12 voix et 3 abstentions.

*
* *

À la demande de *M. Wim Van der Donckt*, la commission procédera à une deuxième lecture (art. 83 du Règlement). Une note de légistique a également été demandée aux services.

Le rapporteur,

Dieter Vanbesien

Les présidents,

Joris Vandenbroucke (*a.i.*)
Marie-Christine Marghem

Artikel 23 wordt aangenomen met 12 stemmen en 3 onthoudingen.

*
* *

Op vraag van *de heer Wim Van der Donckt* zal de commissie overgaan tot een tweede lezing (art. 83 Rgt.). Er werd tevens een legistieke nota gevraagd van de diensten.

De rapporteur,

Dieter Vanbesien

De voorzitters,

Joris Vandenbroucke (*a.i.*)
Marie-Christine Marghem